

Vladimír Gozora

Bezpečnostné riziká a krízové javy v agropotravinárskom sektore

Security risks and crisis phenomena in agri-food sector

Abstract *The article analyzes crisis phenomena in the agri-food environment of the Slovak Republic. On the detail of agricultural and food businesses it identifies vectors of enterprises crisis, systems of crisis management and presents some proposals to eliminate security risks in business entities. The main emphasis put on solving crisis phenomena of agri-food businesses in specific business environment. Part of the submitted proposals are proven methods and tools of crisis management to achieve a state of equilibrium and sustainable development of agri-food enterprises.*

Key words *security risks - crisis phenomena - agricultural and food businesses – reengineering - revitalization - bankruptcy and restructuring - economic security*

Abstrakt Príspevok analyzuje krízové javy v agropotravinárskom prostredí Slovenskej republiky. Na detaile poľnohospodárskych a potravinárskych podnikov identifikuje vektory podnikových kríz, systémy krízového manažmentu a uvádza niektoré návrhy na eliminovanie bezpečnostných rizík v podnikateľských subjektoch. Hlavný dôraz kladie na riešenie krízových javov agropotravinárskych podnikov v špecifickom podnikateľskom prostredí. Súčasťou predložených návrhov sú osvedčené metódy a nástroje krízového riadenia na dosiahnutie rovnovážnych stavov a udržateľného rozvoja agropotravinárskych podnikov.

Kľúčové slová bezpečnostné riziká - krízové javy - poľnohospodárske a potravinárske podniky – reengineering – revitalizácia - konkurz a reštrukturalizácia - ekonomická bezpečnosť

Hospodárska sféra je plná turbulencií, nerovnovážnych stavov a organizačných stresov podnikateľských subjektov. Je miestom hospodárskej súťaže a ekonomickej diferenciácie podnikov v konkurenčnom prostredí, ale aj priestorom, v ktorom tisíce subjektov vznikajú, vytvárajú ekonomické hodnoty, ale sú aj nositeľom ekonomického neúspechu a hospodárskeho krachu.

Príčinou uvedeného javu sú vonkajšie i vnútorné determinanty hospodárskeho prostredia, ktoré utvárajú podmienky podnikateľskej činnosti, formujú podnikateľskú štruktúru a sú rozhodujúcimi činiteľmi ekonomického rastu či ekonomickej diferenciácie podnikateľských subjektov.

Určujúcim vektorom udržateľného rozvoja slovenských podnikov je zdravé a konkurenčné podnikateľské prostredie s vysokým stupňom reprodukcie a obnovy zdrojov podnikateľskej činnosti, založenom na racionalizačných a inovačných procesoch a na vysokom stupni právneho, ekonomického a finančného vedomia spoločnosti. V neposlednom rade sú rozhodujúcimi činiteľmi ekonomického rozvoja nerovnovážne stavy vo výrobe, odbytovaní a speňažovaní výrobkov a služieb, ktoré sú zdrojmi bezpečnostných rizík a krízových javov v podnikaní hospodárskych subjektov (GOZORA, V. 2014). Preto je ochrana podnikov pred nepriaznivými vplyvmi vonkajšieho a vnútorného prostredia neoddeliteľnou súčasťou agrárneho manažmentu. Výsledky prieskumov agropotravinárskych podnikov však naznačujú, že početné podniky sa touto úlohou zaoberajú len sporadicky a nedisponujú primeranými zručnosťami z manažovania podnikov v kritických situáciách. Uprednostňujú výrobné porady pred systematickým monitorovaním vonkajšieho a vnútorného prostredia a značné úsilie venujú kontrolným procesom a následnému eliminovaniu krízových javov. Chýbajú skúsenosti z monitorovania krízových javov, uplatňovania krízových stratégií a revitalizačných opatrení.

Cieľom nášho príspevku je preto zhodnotiť systémy krízového manažmentu v agropotravinárskych podnikoch, identifikovať bezpečnostné riziká a krízové javy v agropodnikateľskom prostredí a navrhnúť možnosti riešenia krízových javov v agropotravinárskych podnikoch.

Metodický postup

Realizácia predznačeného cieľa si vyžiadala uskutočniť prieskum v súbore 320 podnikateľských subjektov, zameraný na bezpečnostné riziká a krízové javy v podnikovej základni a na uplatňované systémy krízového manažmentu v rokoch 2015 – 2019 v Slovenskej republike.

Výsledky prieskumu sme verifikovali v súbore 72 poľnohospodárskych a 21 potravinárskych podnikov v Nitrianskom, Žilinskom a Prešovskom samosprávnom kraji. Podkladové údaje sme získali dotazovacou metódou, pri ktorej sme použili techniku štrukturalizovaného dotazníka a riadeného rozhovoru. Získané údaje sme kvantifikovali a zatriedili do analytických tabuliek. Z obsahového hľadiska sme sa zamerali na

- uplatňovanie systému krízového manažmentu v agropotravinárskych podnikoch,
- bezpečnostné riziká v podnikovom prostredí,
- krízové javy v hospodárskom prostredí agropotravinárskeho sektoru,
- kľúčové činitele podnikateľskej úspešnosti agropotravinárskych podnikov,
- bezpečnosť ekonomického prostredia a
- riešenie krízových javov v podnikateľských subjektoch.

Vlastná práca

Uplatňované systémy krízového manažmentu v podnikovej základni

Z výsledkov uskutočneného prieskumu vyplynuli rozdielne prístupy vrcholových manažmentov k uplatňovaniu krízového manažmentu v podnikovom prostredí. Uvedené rozdiely sa prejavujú v osobitnom ponímaní, posudzovaní a uplatňovaní krízového

manažmentu podľa veľkostných skupín, právnych foriem podnikania a odboru ekonomickej činnosti agropotravinárskych podnikov. Vychádzajúc zo všeobecného modelu krízového manažmentu sme v agropotravinárskych podnikoch identifikovali niekoľko uplatňovaných systémov krízového manažmentu, ktoré sa diferencujú početnosťou prvkov a nástrojov. Prieskumy podnikateľských subjektov potvrdili existenciu troch systémov krízového manažmentu, a to: komplexný systém krízového manažmentu, redukovaný systém krízového manažmentu a nesystémové uplatňovanie krízového manažmentu. Prvky uvádzaných systémov krízového manažmentu uvádzame v tabuľke 1.

Tab. 1 Systémy krízového manažmentu v podnikovej základni agropotravinárskeho sektoru

Crisis management systems in enterprise base of agricultural and food sector

Forma krízového manažmentu ¹	Prvky krízového manažmentu ²
Komplexný systém krízového manažmentu ³	• organizačné začlenenie krízového manažmentu do podnikových štruktúr • utvorené funkčné pozície krízových manažérov • metódy a nástroje krízového riadenia podniku • indikátory rovnovážneho stavu hospodárskeho subjektu • utvorené krízové štáby a zdravotnícke skupiny • písomná dokumentácia krízových opatrení • profesiogramy funkčných miest krízových manažérov • informačný systém krízového manažmentu
Redukovaný systém krízového manažmentu ⁴	• utvorenie personálnej únie hospodárskych a krízových manažérov • utvorené krízové štáby a zdravotnícke skupiny • písomná dokumentácia plánu krízových opatrení • indikátory rovnovážneho stavu hospodárskeho subjektu
Nesystémové uplatňovanie krízového manažmentu ⁵	• utvorenie personálnej únie hospodárskych a krízových manažérov • dočasné krízové štáby • indikátory rovnovážneho stavu hospodárskeho subjektu
Absencia krízového manažmentu ⁶	• povinnosti a úlohy vedúcich zamestnancov k dosiahnutiu hospodárskej prosperity podniku

Prameň: Výsledky prieskumu autora, 2019⁷

1/ Form of crisis management, 2/ Elements of crisis management, 3/ Comprehensive crisis management system, 4/ Reduced crisis management system, 5/ Non-systematic application of crisis management, 6/ Absence of crisis management, 7/ Source: results of author's survey, 2019

Z výsledkov prieskumu vyplynulo, že komplexný systém krízového manažmentu uplatňuje iba 20,43 % agropotravinárskych podnikov, a to v kategórii veľkých a stredne veľkých podnikov. Najväčšie uplatnenie našiel v sledovanom súbore redukovaný systém krízového manažmentu 46,29 %, založený na personálnej únii funkčných pozícií hospodárskych a krízových manažérov, na utváraní krízových štábov a zdravotníckych skupín a na vedení predpísanej dokumentácie krízových javov. Napriek uvedenej skutočnosti až 33,33 % podnikateľských subjektov uplatňuje nesystémové uplatňovanie krízového manažmentu, alebo sa problematikou krízového riadenia zaoberá iba sporadicky. Nositeľmi nesystémového krízového manažmentu sú predovšetkým SHR, mikro a malé podniky (tabuľka 2).

Príčinami uvedeného stavu je ekonomická situácia a nezáujem podnikových manažérov o zavedenie komplexného systému krízového manažmentu, veľkosť podnikov a nefunkčný

systém cyklického vzdelávania vedúcich zamestnancov rezortného okruhu Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky.

Tab. 2 Uplatňovanie systémov krízového manažmentu v podnikoch agropotravinárskeho sektoru

Implementation of crisis management systems in enterprises of agricultural and food sector

p.č.	Forma krízového manažmentu ¹	Sektor ²				Spolu ⁵	
		poľnohospodárstvo ³		potravinarstvo ⁴		P	%
		P ⁶	% ⁷	P	%		
1	Komplexný systém krízového manažmentu ⁸	7	9,72	12	57,14	19	20,43
2	Redukovaný systém krízového manažmentu ⁹	38	52,78	5	23,81	43	46,24
3	Nesystémové uplatňovanie krízového manažmentu ¹⁰	12	16,67	3	14,29	15	16,13
4	Absencia krízového manažmentu ¹¹	15	20,83	1	4,76	16	17,20
1-4	Spolu ⁵	72	100	21	100	93	100

Prameň: Výsledky verifikačného výskumu autora, 2019¹²

Vysvetlivky: P – počet, % - percentuálny podiel¹³

1/ Form of crisis management, 2/ Sector, 3/ agriculture, 4/ food industry, 5/ Total, 6/ count, 7/ percentage, 8/ Comprehensive crisis management system, 9/ Reduced crisis management system, 10/ Non-systematic application of crisis management, 11/ Absence of crisis management, 12/ Source: results of authentication research of author, 2019, 13/ explanatory notes: P-count, %-percentage ratio

Bezpečnostné riziká a krízové javy v agropodnikateľskom prostredí

Jedným z predpokladov úspešnej podnikateľskej činnosti je plošné uplatňovanie krízového manažmentu v podnikovo-hospodárskej základni a efektívne využívanie nástrojov krízového riadenia pri eliminovaní bezpečnostných rizík a krízových javov vo výrobných procesoch. Výsledky prieskumu to dokumentujú aj na detaile skúmaného súboru agropodnikateľských subjektov s rozdielnou úrovňou krízového manažmentu v agropodnikateľskom prostredí.

Ukázalo sa, že vznikom nerovnovážnych stavov a zvyšujúcim sa počtom bezpečnostných rizík sa manažmenty podnikov aktivizovali v oblasti preventívnej ochrany a eliminovania krízových javov v hospodárskej činnosti. Značnú pozornosť pripisujú odbytovým rizikám (71,2 %), ekonomickým rizikám (69,1 %) a finančným rizikám (72,3 %) v agropotravinárskom prostredí. Uvedené riziká predstavujú vážnu hrozbu agropodnikateľským podnikom a sú dlhodobou záťažou v ich ekonomickej činnosti. Generovanie uvedených rizík má svoj základ v konkurencii importovaných potravín, v uprednostňovaní zahraničných výrobcov obchodnými reťazcami a nedostatočnou podporou prvovýrobcov v živočíšnej produkcii.

Menšie nebezpečenstvo podnikové manažmenty pociťujú zo strany menového rizika (11,6 %), transformačného rizika (12,8 %) a personálneho rizika (35,6 %), spojeného s požiadavkami na kvalitatívne vyššiu úroveň práce operátorov mobilnej techniky a strojových liniek v poľnohospodárstve.

Osobitnú skupinu bezpečnostných rizík v agropodnikateľskej činnosti hospodárskych subjektov predstavujú výrobné, technologické a energetické riziká, ktorých váhu respondenti udávajú v závislosti od adaptácie podnikov trhovému prostrediu. S uvedenými názormi sa

stotožňujú GOZORA, V. (2014), STRELCOVÁ, S. – ŠIMÁK, L. 2013 a HUDÁKOVÁ, M. (2011) a upozorňujú na rozširovanie environmentálnych a komunikačných rizík (tabuľka 3).

Tab. 3 Štruktúra bezpečnostných rizík v podnikoch agropotravinárskeho sektora
Structure of safety-related risks in enterprises of agricultural and food sector

p.č. ¹	Riziká ²	Počet respondentov ³	% váha ⁴
1	Cenové riziká ⁵	235	73,4
2	Finančné riziká ⁶	231	72,3
3	Odbytové riziká ⁷	228	71,2
4	Ekonomické riziká ⁸	221	69,9
5	Výrobné riziká ⁹	215	67,2
6	Technologické riziká ¹⁰	121	37,8
7	Personálne riziká ¹¹	114	35,6
8	Energetické riziká ¹²	101	31,6
9	Transformačné a privatizačné riziká ¹³	41	12,8
10	Menové riziká ¹⁴	37	11,6
	Spolu respondentov ¹⁵	320	100,0

Prameň: výsledky prieskumu autora, 2019¹⁶

1/ ordinal number, 2/ Risks, 3/ Number of respondents, 4/ % weight, 5/ price risks, 6/ financial risks, 7 sales risks, 8/ economic risks, 9/ production risks, 10/ technological risks, 11/ personal risks, 12/ energy risks, 13/ transformation and privatisation risks, 14/ currency risks, 15/ total respondents, 16/ results of author's survey, 2019

Manažmenty podnikateľských subjektov v snahe eliminovať bezpečnostné riziká prijímajú systémové opatrenia k dosiahnutiu rovnovážnych stavov v produkčnej, ekonomickej a obchodnej činnosti vedúcich k dlhodobému finančnému zdraviu a udržateľnému rozvoju poľnohospodárskych podnikov (FILIP, S. – KOVÁČ, M. 2013, GOZORA, V. 2014).

So zvyšujúcim sa počtom bezpečnostných rizík v agropodnikateľskom priestore rastie potencionálne nebezpečenstvo vzniku nerovnovážnych stavov, krízových javov a znižovania ekonomickej bezpečnosti podnikateľských subjektov. Aj v tomto prípade sa dokumentujú výsledky nášho prieskumu na detaile nerovnovážnych stavov agropotravinárskych podnikov. V snahe eliminovať krízové javy v hospodárskom prostredí, manažmenty podnikov prijímajú úsporné opatrenia v investičnej činnosti, znižujú výrobné, organizačné a personálne štruktúry, ako aj opatrenia na eliminovanie odbytových problémov pri finalizácii poľnohospodárskych komodít. Vrcholové manažmenty podnikov prispôsobujú svoje rozhodnutia hrozbám bezpečnostných rizík v agropodnikateľskom prostredí.

Výsledky prieskumu bezpečnosti podnikateľského prostredia udávajú za najväčšie hrozby a podnikové krízy: odbytové krízy s váhou (72,1 %), finančné krízy s váhou (70,6 %), ekonomické krízy s váhou (67,3 %) a výrobné krízy s váhou (49,8 %) (tabuľka 4).

Poradie krízových javov nie je konečné a pri zvyšujúcom sa počte ochranných opatrení predpokladáme nárast technologických a personálnych kríz v hospodárskom prostredí.

Tab. 4 Krízové javy v agropodnikateľských subjektoch
Crisis phenomena in agri-food legal persons

p.č. ¹	Krízové javy ²	Počet ³	Váha v % ⁴
1	Odbytové krízy ⁵	67	72,0
2	Finančné krízy ⁶	66	70,0
3	Ekonomické krízy ⁷	63	67,7
4	Výrobné krízy ⁸	46	49,5
5	Technologické krízy ⁹	44	47,3
6	Personálne krízy ¹⁰	31	33,3
7	Substitučné krízy ¹¹	29	31,2
8	Sociálne krízy ¹²	25	26,9
1-8	Spolu ¹³	93	100

Prameň: Výsledky verifikačného výskumu autora, 2019¹⁴

1/ ordinal number, 2/ Crisis phenomena, 3/ Count, 4/ Weight in percentage, 5/ sales crisis, 6/ financial crisis, 7/ economic crisis, 8/ production crisis, 9/ technological crisis, 10/ personal crisis, 11/ substitute crisis, 12/ social crisis, 13/ total, 14/ Source: results of the author's verification research, 2019

Podnikateľské riziká a krízové javy výrazne ovplyvňujú rozhodovacie procesy podnikových manažmentov v špecifickom prostredí. Výsledkom častých manažérskych rozhodnutí na podnikovej úrovni je výrazné narušenie vedeckej sústavy hospodárenia na poľnohospodárskej pôde, výrazná redukcia hospodárskych zvierat, eliminovanie osevných plôch okopanín a krmovín na ornej pôde, preferovanie ekonomických plodín v osevných postupoch a pôdna erózia. V ostatných rokoch sa k uvedeným rizikám a nepriaznivým dopadom pridružili klimatické zmeny, protiepidemiologické a protipandemické opatrenia.

Negatívnym dôsledkom uvedených prístupov je výrazná redukcia bioenergetického potenciálu pôdy, vody a nárast technologických, výrobných a odbytových kríz v agrárnom sektore. Takýto stav vyžaduje okamžité riešenie na úrovni Ústrednej štátnej správy a podnikovo-hospodárskej základne.

Riešenie krízových javov v agropotravinárskych podnikoch

Ekonomickému zaostávaniu podnikateľských subjektov možno predchádzať účinnými protikrízovými opatreniami, stratégiami a nástrojmi ekonomického rastu (GOZORA, V. 2017). Súčasťou protikrízových opatrení v hospodárskych subjektoch je uplatnenie efektívnej výrobnnej či produktovej štruktúry. Preto treba vedieť aké sú hraničné parametre výkonnosti podnikovej výrobnnej štruktúry. Riešením je nastavenie podniku na kritickú výrobnú štruktúru.

Efektívne uplatnenie kritickej výrobnnej štruktúry v agropodnikateľských subjektoch je preventívnym opatrením krízového manažmentu, založenom na vnútropodnikovej regulácii a stimulácii prvkov kritickej výrobnnej štruktúry prostredníctvom nástrojov a manažérskych stratégií. Z nich možno uviesť:

- rezervné fondy s primeraným objemom likvidných prostriedkov,
- zazmluvnené poistné udalosti,
- podporné výrobné programy zabezpečujúce diverzifikáciu výroby, finalizáciu a odbytovanie produkcie s vyššou pridanou hodnotou,
- primerané zásoby materiálových vstupov a kapacity skladovacích objektov,
- účelovo smerovaná mobilita zamestnancov, spojená s personálnym leasingom,
- uplatnenie úsporného prevádzkového režimu v podnikoch,

- združovanie podnikov do krízových kartelov alebo strategických aliancií,
- získanie zákazok a distribútorov v ekonomicky výkonnejších regiónoch a v zahraničí,
- kreovanie spoločných podnikov so zahraničnou kapitálovou účasťou,
- sieťovanie agropotravinárskych podnikov do výrobných a distribučných združení a technologických klastrov regionálneho a celoštátneho významu.

Nositeľmi uvedených strategických prístupov a nástrojov musia byť ekonomické útvary v súčinnosti s výrobnými a obslužnými útvarmi podnikov. (GOZORA, V. 2019).

Úlohou vrcholového manažmentu je monitorovať podnikateľskú činnosť a prostredníctvom indikátorov hodnotiť hospodársku situáciu podnikov. Indikátormi ekonomickej bezpečnosti podnikov sú preto spravidla produkčno-ekonomické ukazovatele, ktoré svojimi hodnotami vyjadrujú mieru podnikovej bezpečnosti. Hraničnými hodnotami uvedených ukazovateľov sú klasické normatívne hodnoty. Porovnaním hraničných noriem a normatívov s hodnotami indikátorov možno orientačne zistiť aká je hospodárska situácia podnikov a na akom stupni ekonomickej bezpečnosti sa podniky nachádzajú. Popri uvedených indikátoroch možno pri monitorovaní využiť ukazovatele finančnej analýzy, ukazovatele dôveryhodnosti a bonity podnikov, ukazovatele kvality práce a zdravotného stavu výrobkov (GOZORA, V. 2017).

Rýchle hodnotenie hospodárskej situácie podnikov je vektorom ekonomickej bezpečnosti a udržateľnej podnikovej ekonomiky. Systematické monitorovanie ekonomickej situácie podnikov umožní podnikovým manažérom získať dostatok informácií na prijímanie kvalifikovaných rozhodnutí a uplatnenie efektívnych metód manažérskej práce.

Napriek monitorovaniu hospodárskej činnosti sa podnikateľské subjekty dostávajú do nerovnovážnych stavov a podnikových kríz. Utvorené špecifické prostredie nepriaznivo ovplyvňuje podnikateľskú činnosť a je prvotnou príčinou ekonomického zaostávania agropotravinárskych podnikov. Výsledkom dlhodobého pôsobenia je ekonomická stagnácia, prehlbovanie ekonomického zaostávania alebo likvidácia podnikov.

Podľa GOZORU, V. (2017) možno ekonomicky zaostávajúce podniky oživiť nasledujúcimi metódami:

a) reinžinieringom, ozdravením a revitalizáciou

Úlohou reinžinieringu je zásadné prehodnotenie a radikálna rekonštrukcia podnikových procesov tak, aby sa dosiahlo zásadné zdokonalenie z hľadiska kritických meradiel výkonnosti. Objektami reinžinieringu sú podnikové procesy, v ktorých sú nevyhnutné radikálne premeny. Ozdravenie podniku je dlhodobým procesom prekonávania ekonomickej stagnácie podniku. Je založené na uplatnení efektívnych foriem a metód aktivovania podnikateľskej činnosti, rastu produktivity práce a výkonnosti podniku. Oživenie podnikov možno dosiahnuť aj realizáciou opatrení, ktoré sú súčasťou revitalizačných procesov s cieľom prekonania ekonomickej stagnácie a dosiahnutia udržateľného rozvoja podnikateľských subjektov. Uplatnením ozdravovacích a revitalizačných projektov možno zlepšiť ekonomickú situáciu a predĺžiť životnosť podnikateľských subjektov.

b) bankrotom a majetkovým vysporiadaním

Podstatou tejto metódy je očistenie podniku od finančných záťaží, dlhodobých záväzkov, a to rôznymi formami predaja majetku, finančným vysporiadaním veriteľov, členov alebo

akcionárov podnikov. Takto očistené podniky môžu začať v nových ekonomických podmienkach a vlastníckych vzťahoch s novým manažmentom kvalitatívne novú etapu podnikateľskej činnosti.

c) konkurzom a reštrukturalizáciou

Špecifickou metódou riešenia podnikových kríz je konkurz a reštrukturalizácia podnikateľských subjektov. Konkurz je proces riešenia úpadku dlžníka speňažovaním jeho majetku a kolektívneho uspokojovania jeho veriteľov spôsobom dohodnutým v reštrukturalizačnom pláne. Obsahom právnej normy o konkurze a reštrukturalizácii je aj riešenie hroziaceho úpadku dlžníka a oddĺženie fyzickej osoby.

d) asociáciou zaostávajúcich podnikov s ekonomicky silnými podnikateľskými subjektami

Pričlenenie ekonomicky slabších subjektov sa môže uskutočniť akvizíciou alebo ekonomických nájmom podnikov, zmluvným vstupom do voľných alebo užších združení hospodárskej činnosti, pri strate alebo zachovaní právnej a ekonomickej subjektivity.

Popri uvedených metódach možno využiť operatívne opatrenia na eliminovanie krízových situácií spôsobených oneskorením materiálových a peňažných tokov, odbytom a predajom výrobkov, nedostatkom zamestnancov alebo sekundárnymi vplyvmi prírodných katastrof, hromadným úhynom hospodárskych zvierat, devalváciou meny, či obchodnými embargami.

Záver

- Výsledky prieskumu i verifikačného výskumu potvrdzujú, že agropodnikateľské subjekty naďalej realizujú podnikateľskú činnosť v zložitom konkurenčnom prostredí. Nefunkčnosť regulačných systémov v agrorezorte, správanie obchodných reťazcov a nesystémové opatrenia na podporu agropotravinárskej výroby vedú podnikateľské subjekty k prispôbovaniu podnikových štruktúr ekonomicky výhodným komoditám.

- Takáto výrobná orientácia však narušuje vedeckú sústavu hospodárenia na pôde a determinuje krízové javy v agropotravinárskych podnikoch. Preto najbližšou úlohou vrcholových manažmentov bude zhodnotiť štruktúrne a procesné zmeny v podnikateľských subjektoch, uplatniť kritické infraštruktúry a vecné opatrenia k zvýšeniu ekonomickej výkonnosti podnikov.

- Ďalší rozvoj agropodnikateľských subjektov sa nezaobíde bez riešenia nerovnovážnych stavov ekonomickej činnosti. Preto prvoradou úlohou podnikových manažmentov bude pravidelné monitorovanie a identifikácia bezpečnostných rizík, zavedenie krízového manažmentu a regulačných systémov podnikového riadenia.

- Účinnou metódou eliminovania bezpečnostných rizík je prehlbovanie vnútropodnikového ekonomického riadenia podnikov. Racionálne zostavenou ekonomickou štruktúrou a účinnými nástrojmi vnútropodnikového ekonomického riadenia možno predchádzať krízovým javom v hospodárskej činnosti podnikateľských subjektov.

Navrhnuté metódy krízového manažmentu sú osvedčenými postupmi pri eliminovaní krízových stavov agropodnikateľských subjektov. Úspešné uplatnenie týchto postupov je však podmienené plošným zavedením krízového manažmentu do podnikovo-hospodárskej základne a inštitucionalizáciou systémov krízového riadenia v agropotravinárskych podnikoch. Výsledky prieskumov ukázali, že v podnikoch s fungujúcim systémom krízového manažmentu

sa dosahuje hospodárska prosperita a ekonomická bezpečnosť. Naopak, v podnikoch s minimálnym stupňom ekonomickej ochrany dochádza k znižovaniu ekonomickej výkonnosti a bezpečnosti podnikov.

Literatúra

- [1] FILIP, S. – KOVÁČ, M. 2013. Východiská formulovania bezpečnostného prostredia. In: Gozora, V. a kol. Regionálne disparity v malom a strednom podnikaní – riešenie regionálnych disparít. Bratislava. Merkury, 2013, s. 101 – 108. ISBN 978-80-89458-29-5
- [2] GOZORA, V. Adaptation of small and medium-sized enterprises to a specific environment. In: Gozora, V., Hudáková, M., Gozorová, Z. (2014) The way of life, Merkury s.r.o., Bratislava, p. 106-112, ISBN 978-80-89458-35-6
- [3] GOZORA, V. Economic safety and recovery of enterprises. EIF Drives for Progress in the Global Society. Medihond. ISBN 978-88-7587-726-2
- [4] GOZORA, V. Krízový manažment podniku. Wolters Kluvers, Praha 2017, s. 184. ISBN 978-80-7552-805-6
- [5] GOZORA, V. Priebežná správa z riešenia čiastkového projektu „Efekty malého a stredného podnikania v špecifickom prostredí GA VŠEMVS 1/2017-M1 za rok 2018, 2019.
- [6] HUDÁKOVÁ, M. The importance of a Human Factor for Small and Medium Business Development in the Slovak Republic. In: Economic and Social Effects of Entry V-4 on the European Union, Proceedings of Scientific Papers, Kosín, 2011, SAPV, ALMAMER-Wyzsza Szkola Warszawa, p. 44 – 49. ISBN 978-80-85458-21-9
- [7] STRELCOVÁ, S. – ŠIMÁK, L. Ekonomická bezpečnosť podniku a jej ochrana. Verejná správa a regionálny rozvoj, VŠEMVS Bratislava, ročník XIV. Č. 1, s. 130 – 139. ISSN 13337-2955
- [8] STRELCOVÁ, S. 2013. Ekonomická bezpečnosť ako zložka viacúrovňového modelu bezpečnosti. Habilitačná práca. Žilina, VŠI, 2013. 163 s.

Kontaktná adresa:

Drh.c. prof.mpx.h.c. prof. Ing. Vladimír Gozora, PhD. MBA

Katedra manažmentu

Ústav ekonómie a manažmentu

Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave

Furdekova 16, Bratislava, Slovenská republika

Tel.: +421 903 261 080 e-mail: vladimir.gozora@vsemvs.sk